

5252

1934

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число—5 коп. За-кардон—4 руб., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать без-платний додаток. Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21. Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин — ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінити статті; більші статті, до друку не ухвалені, переходять в редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними. З ПРИВОДУ надсланих до газети ВІРШВ редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГЛОШЕНЬ: За рядок петіту попередю тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові. За рядок петіту після тексту; за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не менше 3-х разів.

Чо 6.

5 (18) Лютого.

1912 рік.

ЗМІСТ: Передовиця, Дагеротип, Галерея еучасних українських діячів (Ів. Франко), З нашого життя, Рецензії на книгу Понятенка, Холмські вражіння, До самоосвіти; Притча про захланність—д-ра Ів. Франка, портрет Франка.

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА

На розі Рибної в. та Троїцького п. б. Кальфа
Телеф. № 28—62. ОДЧИНЕНА Телеф. № 28—62.

ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ

Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди
Паровий опад, електричне освітлення, ванни, телефони. Вийють розмовляти на чужинних мовах.

Комісіонери до всіх поїздів. Кімнати від 1 р. 25 к. до 10 руб. денно, валичуючи плату за освітлення та біливу.
Велика знижка воякерам та по-місячно.

5 Лютого 1912 р. Харьнів.

Заколот, що счинився у св. Синоді, принципіяльні незгоди між впливовими церковними достойниками, й остатні події з єпископом Гермогеном, усе оте виявило глибоку прірву в організації російської церкви й викликало знову думку про скликання церковного Собору, який має полагодити увесь отой заколот. Та течія, виразником якої є Гермоген, ріпуче виступає проти влади обер-прокурора св. Сінода, се-б-то, проти державно-свицької влади в справах церковної управи. Вона добачає єдиний вихід з заколоту тільки через установлення необмеженого, дійсного, стародавнього патріархату. Друга течія, державно-свицька, теж бажає патріархату, але тільки по формі.

Отже обидві течії погоджуються на тому, що Собор повинно скликати з метою утворення патріархату в тій чи в іншій історичній формі. Таким чином скликання Собору набирає активного значіння і було-б помилкою, коли-б ми, українці, ухилились від впливу на сю подію величезної ваги. Річ зрозуміла, що нас пильнуватимуть до впливу не допустити. Але використати сю нагоду навпаки всім перешкодам се є поважним завданням нашої національної політики.

Безпосередньою метою нашою повинно бути повернення нашого колишнього церковного устрою й ладу, з виборним духовенством, з впливами широкого громадянства на церковні справи через брацтва, повернення того духу й напруження в церкві, який не попуськав з одного боку запанувати клерікалізмові, а з другого нахилляв бачити в церкві частку націо-

нальної культури з чарівним багатством церковних пісень, звичаїв, традицій... Ми повинні відмолодити церкву, зробити її національною не тільки по формі, але й з великою домішкою змісту. Аж тоді-б мали ми те, відсутність чого так знесилоє нас нині. І ми се змогли-б зробити, вщепивши старій українській церкві новітнього змісту. В тяжкі часи боротьби з польським політичним панованнем церква була глибоко національною, а через те й жвавою, бодьорою, міцною, любленою. Такої церкви нам треба й нині. Не тільки поезією релігії панувала тоді церква над душами предків наших, але була вона школою й джерелом громадсько-патриотичного духа, який досягав височезних вершин. Тоді церква входила в життя нації, як частина його а життя приймало церкву, як свій конечний, обов'язковий елемент. Українська церква була тоді vestita già de'raggi del pianeta che mena dritto altrui per ogni calle—як каже Данте.—осаяна сояшним промінням західньої освіти, і се робило її такою сильною та могутньою, що по політичному злученню України з Московською державою у 1654 р.—українська церква аж 50 років утримувала цілковиту незалежність від патріарха Москви і змогла не визнавати його зверхности, заховуючи свою самостійність.

І треба було аж Петрові І знищити стару московську церкву, скасувати патріархат й утворити св. Сінод, щоб українська церква на чолі з митрополітом Київським опинилася під його зверхністю. Нині Російська церква знов вертається до старих історичних форм своїх—патріархату. Зовсім до речі, щоб історичні права української церкви теж були їй повернені. Треба, щоб митрополітові Київському були привернені колишня вага, сила та значіння, щоб Митрополіт Київський об'єднав усю українську церкву в одну міцну суцільність. Залежність Київського Митрополіта від патріарха Московського чи Всеросійського повинна бути такою, як у 1654 р. Тільки митрополіт-українець зможе оновити українську церкву й привернути їй колишню прихильність українського народу. І коли-б ми доложили рук, щоб загатити сучасну прірву між українською нацією й церквою в вищесказанім напрямі, коли-б нам пощастило націоналізувати свою церкву, то ми-б зробили величезне діло для національно-культурного розвитку свого народу.

К. Бич-Лубенський.

Дагеротип.

III.

Нікому не заборонено надіятись і всі ми надіємось; ми широко надіємось на все те, що виходить з українських джерел. Надія це—частина певности, а певність—частина успіху. І дійсно, підрахувавши все, що діється навколо, зваживши уся суму надій, можна було б наперед бути певним у великому успіхові українських справ; можна було б наперед передбачати чудову барвисту майбутню картину громадського українського життя. На-жаль тільки такої картини нема, це-тільки мрія: дійсність малює зовсім друге.

Що до прикрих обставин нашого життя, то ми—українці часто-густо складаємо вини на чужі голови: винуватий уряд, винуваті праві, винуваті й ліві,—всі винуваті опріч нас, а ми святі та праведні,—«несчасні діти чайки—небоги, що вивела їх при битій дорозі, хто не йде, той і скубне!» Скубуть, правда, зо всіх боків свої й чужі «хрещені й нехрещені сусідоньки мій». Тай чому-ж не скубти?

Ми переживаємо ще й досі прокляте лихоліття удільної усобиці, тільки замість дійсних князів у нас трохи не кожна людина, яка має можливість винертись наперед, вважає за свій моральний обов'язок робити шкоду громадському ділові. Чим же вони шкодять? Вони шкодять або «ліпим безглуздом захопленням, або-ж під видом критики особистою ворожнечою! Ми маємо дві категорії людей: одна категорія все, що тільки є українського, вихваляє до небес і, крий Боже, сказати що навпаки; ніякої критики не повинно бути—все на віру!

Друга категорія людей страждає протилежністю: їх фах—критика для критики. Критика велика річ, велика допомога

Д-р Іван Франко.

Притча про захланність.

Захланність наче те грузке багно—
Лиш крок зроби і в зад не відсахнися,
То глибоше ще пірнеш за другим кроком,
І глибоше ще пірнеш за третім кроком,
А там, гляди, і вороття нема.
Се визнавали вже давні єгиптяни,
Вони-ж і притчу мудру сю зложили,
Як образ звихненого тим пороком
Життя людського. В осьмому віці
Після Христового рідва святих
Олександрійський, Христофором званий,
Переробив її на грецьку мову,
І з грецької в князівських ще часах
І пізнали також наші предки,
Не вадить прочитати і новим поколінням.
Був чоловік заможний і статочний,
Мав жінку і одним одного сина,
І мав слугу і доброго коня.
Купив він дім за дешеvu ціну,
Тим дешеvu, що не було купця,
Яквй би важився той дім кудити;
Бо в домі тим у недослідім сховку
Жила страшна гадюка ідовита,
Яка помалу, час від часу, скільки
Разів було знесла її охота,
Когось одного з тих, хто жив у домі,

діячам: вона допомагає їм бачити свої хиби й помилки і, коли вона йде од щирого серця дійсно свідомої людини, то така критика не тільки не ображає діяча, а навпаки, вона підтримує, виховує його. Є й друга критика: люде навмисне ще далеко задалегідь чисто на особистому ґрунті обильовують і каляють кожний замір, кожний помисел і цим самим руйнують кожну справу при самому почині. На-жаль критиків першого порядку у нас дуже мало; що-ж до критиків другої категорії, то їх занадто багато, ними хоч греблю гати. За зразками далеко не ходити: перед нами № Ради з відчитом д. Опонянського Гончаря про 2-гу Українську Художню виставу у Києві. Я не хочу зовсім полемізуватись з шановним добродієм, я зупинюсь тільки на тих місцях його статті, які підтвержують мою думку, що Українці самі, бажаючи кращого, роблять зле й тим самим руйнують майже все, що тільки можна зруйнувати і перетворюють світлі мрії про майбутній кращий розвиток нашого життя у поганеньку сіреньку буденщину без усякої надії на кращу будучину. Гірш того, цією критикою для критики без мети, без попереднього завдання вони роблять більше лихо, мимоволі підтримують злісні відносини ворожих верств до Української справи.

«Хотілось би спросити: каковъ-же результат обособленности группы украинскихъ художниковъ, чѣмъ характеризуются ихъ художественныя стремленія?» (Києвск. Мысль № 348).

...«Да что имѣлось в виду, устраивая «першу українську артистичну виставку»? На зтотъ вопросъ едва-ли кто сумѣетъ дать отвѣтъ. (Києвск. почта № 903).

Оцим епіграфом розпочинає д. Гончарь свій огляд. На ці запитання він одповідає: Невже ж таки незрозуміло д.д. Київським менторам мистецтва, що при певному рівні культури якоїсь нації чи громадянства, цілком природно виникає потреба мати і бачити не тільки зріст, але й розцвіт своєї літератури, театру, музики й мистецтва взагалі—одним словом,

Своїм отруйним зубом умертвляла,
Остерігали свояки й сусіди
Господаря, ще як охотився
Той дім купити. Не переставали
Остерігати й потім, щоб як мога
Скоріше вислідив огу гадюку
І вбив її, щоб не дізнати шкоди.
І він почав слідити дуже пильно,
І врешті віднайшов нору маленьку;
Але на диво біля тої норки
Замість гадюки він знайшов блискучий
Новісінський червоний золотий.
Узяв його, приглянувся уважно,
І почалося в нього міркуванє:

«Отся нора—гадючина домівка!
Тут міг би я підстергти її
І вбити зараз. Та яким же дивом
Сей червінець знайшовся біля неї?
Чи згубив його хто тут давнійше?
Се неможливо, бо сей дім обнявши
Я оглядав його зовсім докладно.
Значить, сей червінець, то дар гадюки.
Вона мабуть благословенна Богом,
І поки вбить її, я піджду
Ще кілька день чи не повториться
Сей дар, чи може се лише припадок».

На другий день господар в раці рано
Знов червінець знайшов біля нори.
На третій повторилося те саме.
І вже в душі його повстала певність,

всього духовного надбання народу? Мистецтво—це той баганий світоч, який висвітлює не тільки зверхній бік, але й моральне життя нації—її духовні запити... Чи вже ж нам цього не вільно мати?» Здавалось, що д. Гончарь з'ясує мету й завдання цієї вистави та простежить всі течії та напрямки нашого мистецтва, які повинні вже були виявитись на цьому позорищі, це було зовсім легко зробити, бо ця вистава притягла до себе не аби яких аматорів олії та фарби, але справжніх ідейних мистців з великими іменами, з доброю славою, які майже не все своє життя віддали Україні і своїми пензлями, може бути, зробили далеко більш ніж другі пером. Але, замість цього д. Гончарь починає, як кажуть, «Сь м'єста вь карьерь» критику й мораль. З його слів уся ця вистава за дуже малим винятком «має характер якоїсь збірничі всяких старих, уже давненько вимальованих картин».

Чи цеж можливо? Чи можливо, щоб ті ідейні художники, з іменами та працею яких ми знайомі, могли віднестись з такою недбалістю та зневагою до справи, котрої так давно та щиро бажали—до рідної місцевої вистави й витрусили б на все сміття, яке вони повидерали та повимітали з своїх скринь та шухляд,—все те, що не було розпродано на інших виставах.

«Тут щось та не так, не спроста!» За цим гострим виразом ховається мабуть щось друге. Але я не думаю, щоб д. Гончарь своєю гострою критикою належав би до тих людей, про яких він сам каже з прикрасою: «де-які з цих добродів (Київських критиків) випадково захопивши в свої руки критичну пугу і хвиськаючи нею на всякого, хто не скаче під їх псевдо-критичне белькотання, частенько звертають слабодухих з прямого й ясного шляху індивідуальної творчості». Мені здається, що це якись-то особисті погляди самого д. Гончаря, які й пролітували ті думки, що він висловив на сторінках «Ради». Я думаю, що це є помилковий погляд: Київську художню виставу

не можна лічити другою або третьою через те що десь-то, та колись-то у Львові або в Полтаві була якась-то вистава. Київська вистава є перша українська художня вистава на російсько-українській території. І коли подивитись дійсно так, то всі обвинувачіння майстрів, що вони повикидали на виставу непродане та ніби нікому непотрібне сміття, однадають самі собою.

Наші майстри ідейно однеслися до вистави, подавши за багато років свої твори; цим самим вони розкрили перед глядачем ніби всю свою душу; вони немов намалювали історію розвою новішої української штуки, — і за це не ганьбити, а дякувати потрібно їм.

Добре-ж маніфестує д. Гончарь експонентів, обзиваючи їх твори почорнілою од часу лежавиною, а всю виставу—якоюсь збірницею якогось лежалого мотлоху. Д. Гончарь сам каже, що за писаниною самозваних критиків великих й малих Київських газет йде луна, яка негарно впливає на публіку й артистів; а що-ж уже лунає з сторінок нашої рідної газети, з допису своєї людини—щирого українця? Люде охоче окселентують докорам, хоч-би самої справи й не бачили на власні очі.

Добрий же послуг д. Гончарь зробив своїм відчитом! Щиро підбадьорив він ідею вистави для будучини, так саме щиро, як підбадьорили славетного мистця д. Пимоненка у тому-ж саме Києві років з двоє тому назад, викулупавши очі з його картини—патрета! Дуже скорботно говорити про такі з'явища нашого життя. Коли не mania grandiosa з возхваленням до небес, то mania furiosa з приниженням до неможливого; середини нема,—тієї середини, де ховаються живі творчі сили; як немає й справжньої критики, яка-б показувала на справжні, а не вигадані помилки, в той же саме час щирим теплим словом підтримувала б як артиста так і художню справу;—як нема у нас і справжнього громадського життя. І мимоволі, з

Що ся гадюка божеського роду,
Що дарами її він збогатиться
І житиме спокійно та щасливо.

Та ось одної ночі та гадюка
Вповзла до стайні і отруйним зубом
Коня вкусила в ногу. Заіржав
Страшенно кінь і битися почав
У своїм стійлі. Затривожений
Господар вбіг до стайні, та не міг
Пізнати нічого, а до рана кінь
Іздох серед тяжкої муки й болю.

Дізналися про се сусіди й зараз
Остерегли господаря на ново:
«Се від укушена гадюки здох
Твій кінь, не з иншої причини. Бережися,
Щоб не було тобі ще більше лиха!»

Задумався господар. «Жаль коня,
Бо кінь був дорогий і дуже добрий,
І куплений за трицять червінців.
Убити гадюку, се розумна рада,
Та щож, від сього кінь не оживе вже,
Гадюка ж через трицять день положить
При своїй норці трицять червінців,
І вернеться мені моя утрата.
А поки що, коня мені не треба,
А на людей вона, як я вповаю.
Не кинеться, то хай собі живе».

Отак розміркувавши жив господар
Спокійно далі, а гадюка справді

Що дня біля своєї норки клала
По червінцю, і любовався ними
Господар, і беріг свою сю тайну;
Не говорив ані слугі ні жінці
Ні слова, відки дохід побирає,
Лиш тайком день у день біля нори
Клав невеличкі божеські жертви,
Шматок кадила й краплю молока.

Отак минув один і другий місяць.
На третій же в одну горячу ніч
Гадюка підповзла до сонного
Слуги й тихесенько, ні дати ні взяти,
Його вкусила в ногу і сховалась.
З просоня закричав слуга страшенно,
І поки зі своєї спальні вийшов
Господар, вже нога його опухла,
Так що відразу кожний міг пізнати,
Що се було укушене гадюки.
Стогнав слуга і вився в лютім болю,
Та не було в господаря ратунку,
І вмер слуга промучившись три дні.

На похорони зібралися сусіди,
І почали не мало докоряти
Господарю за ту необережність,
Що доси ще не вбив гадюки в домі.
Відмовчував ся він і відмовлявся,
Що доси не видав її на очі
Й підстергти її ніяк не може,
Та в дусі міркував инакше трохи
«Умер слуга. Шкода слуги, се правда,

великим болем та сумом пригадуються страшні слова преподобного нестора: «живуть кождо родом своїм і лають на ся, яко пси» й не розуміють, що цією невсипущою лайкою та сваркою не тільки нехтують та руйнують усю українську справу у почині, але й одбивають у справжніх діячів усяку охоту працювати. І навдаку можна сподіватись влаштування другої художньої вистави; бо коли колушають очі у прямому та переносному значінні, як на картині д. Пимоненка, то навряд чи хто пошле свої речі.

Але все ж таки *contra spem spero!*

М. М.—сньий.

Галерея сучасних діячів наших.

Д-р Іван Франко.

У 1913 році Україна святкуватиме 40-літній ювілей письменницької діяльності Івана Франка. Се буде справжнє національне свято, бо Іван Франко є найбільший з сучасних наших поетів, люблений всюди, де живуть Українці. З іменем Івана Франка тісно з'язана історія відродження Галицької України. Як поет, як публіцист, як політичний діяч, агітатор і вчений виступав Франко, з цілою силою свого таланта, руйнуючи ветху та гнилу будову українського суспільства в Галичині. За свої виступи зазнав він навіть обвинувачення в тім, що нелюбий, зрадив Україну. Усі кидались на нього, свої й чужі, але ні ті, ні другі не змогли захитати його міцну постать новітнього українського діяча, який дійсне ціле життя своє присвятив справі визволення свого народу. Він є дійсний пророк українського народу і про його натхненний пророцький спів можна сказати сі його власні чарівні слова:

А спів той наче брат, що гонить з серця горе,
Змагатись не дає журбі.

Та без слуги я можу обійтись.
І так він відійти вже мав небаром
І плату взяти за трилітню службу.
Він сирота, не має в нього роду
Ні свояків, то й плати вже тепер
Ніхто від мене правити не буде.
Гадюка-ж день у день дає мені
Більш доходу, як сей слуга за тиждень
Міг заробити. Ні, не дурень я
І вбивати. Правда, умертвила
Живу людину, не лише скотину,
Та ся людина нам була чужая.
Надію в Бозі маю, що вона
Не підповзе ані до мого сина,
Ані до жінки, ні мене самого.
Так запевнивши сам себе господар
Жив супокійно і не дбаючи
Про жадне инше діло, день за днем
Брав червінці з гадючиної норки.
Його видатки на жите щоденне
Поменшали і він найбільшу часть
Тих червінців, що принесла гадюка,
Складав у сховку радувався блиском
Святого золота, та не бажав
Нічого більше, як житем ощадним
Сей скарб свій ненаглядний побільшати.

Отак минуло місяців не мало,
Коли не раз знов випала гадюці
Охота зуба свого спробувати.
У темну ніч вона техесенько
Вповзла до спальні і вкусила в ногу

А спів той, то роса, що в спеці підкріпляє
На пів зів'ялий цвіт.
А спів той грім страшний...

Д-р Іван Франко.

Семилітка, хозяйного сина.
Заверещав хлопчина із просоня,
І з жахом кинувся до нього батько,
Та не застав гадюка вже при ньому;
Лиш із страшенно спухлої ноги
Пізнав, що се вона сама вчинила.
Не гаючись вів кинувся у місто,
Покликав лікарів і знахорів,
Та що вони робили й прикладали,
І терли й хухали і примовляли,
Не помогло се хлопцеві нічого.
І по трьох днях страшної муки й крику
Він заспокоївся у сні смертельнім.

На похорон зібралися роди
І батька й матери й сусідів много.
І всі пожалкувавши на смерть хлопця
Вмовляли чоловіка, щоб очистив
Свій дім від небезпеки так страшної,
Або переминив своє житло.
Та чоловік, хоч гнув свій біль у серці
По страті сина, все таки не здужав
Признатися до тайни, що гадюка
Окуплює своє жите таким
Дарунком, для якого він у своїй
Захланности не завагався навіть
Жите свого сина наразити.
Коли-ж усі ті похоронні гості
Вже розійшлися, він у самоті
Отак почав сам в собі міркувати:
„Мій син помер. На теє божа воля.
Уб'ю гадюку, то ще через теє“

Що відрізняє твори Франка від інших українських поетів — це поти бадбороти, енергії, мужности, сміливости й незламної віри.

Земле, моя всеплодюча мати,
Сили, що в твоїй живе глибині,

Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і міні!

Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров,

Що до людей безграничну будить,
Чисту любов!

Дай і огню, щоб ним слово налити,
Душі стрясать громовую дай владу,

Правді служити, неправду палити
Вічну дай страсть!

Силу рукам дай, щоб пута ламати,

Ясність думкам — в серце кривди влучать,

Дай працювати, працювати, працювати,

В праці сконати!

Такий є він сей Антей Української землі — що, доторкаючись свого народу, усе нової й нової сили набрався для боротьби.

Поет і публіцист, історик і беллетрист, політичний діяч і кабінетний вчений — являється Франко одним з найосвіченіших людей в світі.

Є він одним з тих людей, які становлять гордоці свого народу.

З нашого життя.

◀ До 40-літнього ювілею літературно-громадської діяльності Івана Франка. З приводу майбутнього ювілею д-ра Ів. Франка гурток українських письменників, учених та художників звернувся до українського громадянства з листом, в якому пише:

Він не воскресне. Доки я живий,
Повинен дбати про живе діло.
Я ж сина можу мати ще другого,
Але другої гадки такої
Нема на світі. Побережемося
Обоє з жінкою, щоб нас котрого
Не підповзла в ночі, а скарб тим часом
Зростатиме все більше й більше далі“.

І заспокоївшись тим він далі
Повів жите своє без праці й труду,
Збираючи те золото гадюче
І в нім знаходячи єдину втіху.
Щоб нічо до його постелі часом,
Або до жінчиної не вповзла
Гадюка, він устроїв ті постелі,
Як колиски привішені до стелі.

Отак пройшли три роки без малого,
Та раз господарева жінка в південь
Здрімалася в садку по біля дому.
Тут і підстерегла її гадюка
І тихо виповзши з нори своєї
Її вкусила в звішену руку.
Зірвалася з дримоти бідна жінка,
До дому вбігла із важким стогнанем,
Та поки чоловік її знайшовся,
Рука її аж до плеча опухла.
Пізнав відразу чоловік, в чім діло,
І кинувся по лікарів до міста;
Та хоч які їм обіцяв заплати,
Вони на сю гадючину отруту
Не мали способу, і жінка вмерла.

„В р. 1913 минає сорок літ, як виступив на літературне поле найбільший письменник Галицької України Іван Франко. Протягом тих літ виходили з під його невисузного пера численні поезії, драми, оповідання, повісті, наукові розвідки, критичні й публіцистичні — взагалі розвинув він таку широку й многосторонню літературну діяльність, як ніхто перед ним, ні після його. Він є також одним з творців політичного руху серед народніх мас. І ніхто з більшим правом не може сказати, що присвятив усе своє життя, усе своє знання, усю свою працю виключно рідному народові. Його не відстрашувало ні недовіря земляків, ні переслідування чужих, не побивався він ані за кар'єрою, ані за визначним становищем, ані за майном — і з цієї причини не докоряв своєму громадянству. І як коли й падали докори, кидалися слова гіркої правди і болю, то все і всюди з мотивів ідеальних, як вислів любови до народу. І тепер, після сорока літ безнастанного пожертвування, коли його здоров'я зломалося, а творчість зустріла перепони, опинився він в найневідрадніших обставинах.

Тому, то тепер громаді слід показати свою вдячність і признання одному з своїх найкращих синів. Ювілейний дар Іванові Франкові нехай буде символом цієї пошани. Грошові жертви від заможних і бідних, від інтелігентів, селян і робітників, нехай будуть доказом, що українці вміють цінити своїх заслужених людей не тільки по смерті, а й за життя.

Для збирання ювілейного дару гурток запрошує виключно українські товариства, інституції, часописи. Зібрані жертви буде приймати тов. в.з. кред. „Дністер“ на кн. ч. 8.000. Щомісяця буде оголошуватися стан жертв.

Про те, як і коли має бути ужитий зібраний ювілейний дар, рішатиме окремий комітет, зложений з представників головних українських товариств та інституцій: Наукового Товариства ім. Шевченка, Просвіти, Українського Педагогічного Товариства, Руської Бесіди, Учительської громади, Товариства ім. П. Могили, Жіночої Громади, Українського Студентського Союзу, Дністра, Кр. Союзу Ревізійного, Кр. Союзу Кредитового — і редакцій тих часописів, що займаються піддержанням думки і збиранням дару. Перше засідання цього громадянського комітету скликано буде в січні 1913 р.

Під листом цим підписалися: В. Винниченко, В. Гнатюк, О. Кобилянська, М. Коцюбинський, Ів. Кревецький, В. Панейко,

Нема що й мовити, що як прийшлося
Ії ховати, вся її родина
Накинулася з докорами на мужа,
Що легкокомисно, терпилачи гадюку
У своїм домі, смерть її спричинив.
Та щож, даремні всі були докори,
Мертвій жита вони не повернули,
Ані вдівця душі не відмінили.
Коли по похороні сам у домі
Лишився, він замкнув його на замок,
Виходив рідко, щоб похарчувати,
Порвав усі відносини та звязки
Родинні та сусідські й жив лише
Тим скарбом золотим, що потаємно
Громадив сам не знаючи для кого,

Та ось одного вечера, коли
У своїй спальні сівши на долівці
Він сотий раз перекладав, лічив
І розділяв червінці золоті,
Гадюка приповзла тихесенько
І мов підслана, його вкусила в руку.
Заціпив з болю зуби чоловік,
Оглянувся і перший раз тоді
Побачив ту гадюку, невеличку,
Сіреньку, що повзла собі спокійно
В один куток, і скрилася в щілині.

Страшений біль проймав його до серця,
І він не тямлячи, що мав робити
Почав з усеї сили висисати,
Маленьку ранку на руді, і руку.

В. Стефаник, Г. Стрицький, С. Томашівський, Ів. Труш, Л. Українка, С. Єфремов“.

◀ Засідання наукової підсекції української секції при товаристві „Славянської культури“. Цими днями відбулось засідання наукової підсекції української секції при товаристві „Славянської культури“. На засідання прибули всі члени підсекції, а саме: Проф.-академік А. Є. Корш, прив.-доп. Б. О. Кістяковський, етнограф В. А. Янчук, історик штуки О. П. Новіцький (голова підсекції), адвокат С. М. Хвостов, український поет Філянський і літератори: Ол. Ф. Саліковський та С. В. Петлюра (секретарь підсекції). Предметом засідання було обговорення плану дальшої діяльності секції. В дискусії, що виникла з цього приводу, взяли живу участь всі члени підсекції. В результаті намічено цілий ряд рефератів з призначенням і відповідних референтів для цих рефератів. З окрема, згідно з дискусіями і ухвалами засідання, мають відбутися реферати на такі теми: Б. Ол. Кістяковського: Про діяльність та заслуги М. Драгоманова; С. В. Петлюри: І. Франко—письменник і діяч, Ф. Є. Корш: Про долю місцевих мов; Маслово: Про українську народну музику; С. Хвостова: про діяльність українських товариств за межами української території; прив.-доп. Пічети: доклади на теми з історії України, головне Хмельницьки: Філянського: Сучасний стан української прикладної штуки; В. А. Янчука: Вплив польщизни та обрусіння на Холмщаків. Крім того рішили описувати український матеріал, який переходить у Москві по різних бібліотеках, музеях, церквах, то що. Виготований матеріал буде друкуватися або в „Трудах“ української секції, або ж в одному з українських наукових видань.

(.Р.)

◀ „Шевченківський збірник“. В Москві друкується і незабаром вийде в світ збірник, присвячений пам'яті 50-х роковин смерті Т. Шевченка. Збірник цей видає „Комитет по упорядкуванню Шевченкових свят у Москві“. Між іншим в цьому збірнику будуть статті таких учених, як академік Ф. Корш, професор А. Кримський, прив.-доп. Да-ла-Варт.

◀ Українське Наукове товариство. При Київськім Українськім Науковім Товаристві організувалась етнографічна комісія. Порішено приступити до видання етнографічних матеріалів особними збірниками.

Перевязав повисше лікті міцно.
Потім розрізав рану й знов почав
Що сили з неї ссати чорну кров.
Оттак він аж до півночі томився
В страшній тривозі, аж знесилений
Лег у свою колиску і не мігши
Заснути з болю, став з усього серця
Молитися до Бога слезами:

„Могучий Боже, пане всеї тварі,
Що напустив на мене сю покусу,
Молюсь тобі, верни мені здоров'я
І дай прожити в світі ще аж доти,
Допоки зможу зі свого скарбу
Зробить ужиток як найспасенніший
Не дам його на храм, не дам жерцям,
Не дам убогим людям на розтрату,
А винайду якесь побожне діло,
Якому-б він дав міцну основу,
Так щоб воно простояло століття
І славу імени твого збільшило“.

Чи ся молитва, чи ратунок власний
Самозахованя інстинктом вчинений,
Допомогли йому, що біль улягся
І пухлина з руки зійшла помалу,
І він дійшов до давнього здоров'я.
Та гадина від того часу стала
Замість червоних золотих при вході
Нори своєї класти жемчуги
І різні камінці дорогоцінні.

Жахнувся чоловік, коли у перве
Знайшов такий новий дарунок; з дива

◀ З приводу агентської телеграми про розтрату в „Селянській касі“. Недавно в російських часописах було розміщено телеграму Петербургського агентства, що в українському центральному союзі кас Рейфейзена в Чернівцях (на Буковині) ревізією викрито дефіцит коло 8 мільйонів корон.

Звістка ся взята з румунського органу „Allgemeine Zeitung“, за яким пішло „Slovo Polske“ та орган москвофілів „Прикарпатська Русь“. Оказується, що все це неправдиве. Ніякої ревізії не було. Касове ж ставище „Селянської каси“ досить добре.

II. Дідуць.

П. Понятенко. Культура, національність та асиміляція в їх взаємних стосунках.

Ся праця д-ля Понятенка присвячена упертій боротьбі, яка в наші часи відбувається по різних країнах межі асиміляторами, або ж денационалізаторами, се-б-то представниками пануючих націй («такатисти», «вшехполяки», «обрусителі» і т. п.), та представниками націй пригноблених, що борються за своє культурно-національне відродження. На підставі наукових дослідів таких авторитетів, як от О. Бауер, А. Фульє, В. Гумбольдт, Пернерсторфер, Бебель, Жорес, Овсянко-Куликовський, Потебня, Ардашов, Мандельштам і ин., автор цілком об'єктивно і послідовно приходить до ось якого загального висновку: «шлях до загально-людського лежить крізь національність, а не через неї чи побіч неї».

Всесвітня культура збогачується шляхом розвинення культур національних. Всі генії завжди були і суть передовсім національні генії; у скарбниці загально-людського здобутку вони вносять щось своє, індивідуальне, національне. По за національністю не може бути геніїв, бо творча діяльність виявляється тільки в національних формах.

Не знав, що діять, та надумав швидко
Скарбонку справить просту, деревляну,
І в неї класти дороге каміне
Скарб золотий він закопав таємно,
Лішаючи собі лиш троха червінців
На прожите, скарбонку-ж положив
Під подушкою у своїй колисці
Оттак він жив спокійно і безжурно,
Любуючися блиском камінців,
Які що дня перебирав утішно,
Забувши й думати про добре діло,
Якому мав би скарб його служити.

Минуло кілька місяців, і в ранці
Одного дня, коли він вийшов з дому
Зробить свою природную потребу,
Підстерегла його мабуть годюка,
Бо виповзши незаметно з щілини
Обвилася обарінком довкола
Його ноги і укусила в литку.
Жахнувся чоловік, тепер у друге
Побачивши гадюку, що спокійно
З його ноги сповзла і пезла в дірці

Як стій перевязав він пояском
Попід коліно ногу, але се
Не много помогло, бо під коліном
Перевязка була зовсім не щільна,
Нога почала пухнути страшенно,
І біль діяв йому, та він що духу
До дому вбігши соли взяв морської,
І на носі розрізав сильно рану,

Одже зовсім не в інтересах загально-людської культури проводить винародовлення націй. Наукою дозано, що винародовлюються тільки вищі верстви, маси ж лишаються при своїй попередній культурі, якої розвій штучно затримується. Через те пригноблені нації, з якими п.п. асимілятори виробляють свої експерименти, мають завжди пичку культуру, ніж їх щастливіші сусіди, доходять до духовного і матеріального занепаду, часто до цілковитої некультурності.

Добру одсіч дає автор у своїй книзі російським, так званим «ідейним», асиміляторам, які на чолі з д. Струве в ім'я «культури вообще» намагаються цілком зденаціоналізувати нам нарід. Іменно в ім'я культури, як вчить наука, необхідно кожній нації, кожному народові давати повну можливість виявити і розвинути свої особисті, національні здібності. Коли ж п.п. «ідейні» денационалізатори, не рахуючись із вказівками і вимогами науки, провадять свою шкідливу денационалізаторську роботу, яко представники інтелігентних шарів пануючої нації, вкупі і солідарно з буржуазними і бюрократичними елементами своєї нації, які мають на меті лише визискування пригнобленого народу, таким «ідейним» панам можна зауважити, що вони, як і їх співробітники, заражені національним егоїзмом, а їх поступовість дуже не високої марки.

Написана книга доброю мовою і легко читається. Велика подяка авторові, що дав такий, добре обгрунтований з наукового боку, твір, яко зброю суироти «ідейних» і безідейних гнобителів нашого народу!

Микола Левський.

Холмські враніння.

В вагоні було майже пусто.

Навпроти мене сидів похвопившись якийсь пан-отець і раз-у-раз чогось позіхав; коло вікна молодший, гарно одяг-

І з неї кров пускаючи, почав
Ті що духу сильно натирати.
Отак попрацювавши аж до півдня,
Утомлений він ляг в свою колиску,
І знов ридючи слізми гіркими
Душею став молитися до Бога:

„Могучий Боже, справедливо ти
Наслав на мене сю страшну кару
Бо я засліплений забув свою
Обіцянку. Будь милостивий, Боже,
Ще раз охорони мене від смерті
І продовжи жите мое земнее,
Щоб я покутою і добрими ділами
Міг на спокійну смерть і на спасене
Душі по смерті тут ще заробити“.
Чи та молитва, чи та самопоміч
Доконана у небезпечній хвилі
Допомогла йому, досить що він
Проспавшись почув, що біль в нозі
Вменшився і пухлина потахає.
За кілька день він видужав зовсім
І враз із тим забув свою молитву,
Забув про те, в чім обіцявся Богу,
І далі вів жите своє звичайне.
Отак пройшли ще місяці чотири.
Вже деревляная шкатулка в того
Господаря була трохи не повна
Найкрасших камінців і різнобарвних
Кристалів. Вид їх звеселяв день в день
Господареву душу й проганяв
Із неї всяку думку про покуту,

нений поляк читав газету. Іхати було нудно; до Холма лишалось ще години зо дві, і я хтів скористуватися нагодою й роспитати пан-отця, що у них робиться тепер на Холмщині й як відносяться холмці до «відокремлення». Потрохи розговорились.

— Не такий тепера час—казав пан-отець—щоб так дільно захожуватись, як Євлогій коло Холмщини, не маючи на думлі якихось иньшій мотивів... Не инакше, як хоче Євлогій митрополиту одержати...

Поляк покинув газету й пильно прислухався до нашої розмови. Я чекав, що скаже далі пан-отець.

— По нашому, по-простому се відокремлення Холмщини в такий формі, як воно тепер... «производиться»—нісенітниця. Се однаково, як би прийшов до хворого лікар і спитав: «А як тебе на імя?»—Петро—«Ну то прозивайся Іваном і видужаеш...»

— От так і робить Євлогій: поляки кажуть—«Холмщина—се Польша»; Євлогій захотів вигоїть холмський нарід і каже:—«Прозивайся Росією, а не Польщою, то й видужаеш... А щоб рахуватися з справжніми інтересами холмської людности—так сього нема, бо... не вигодно.

Поляк іронично всміхнувся, але пан-отець не звертав на нього уваги:

— Словом така темрява... нема навіть кому розплющити очи народові, просвітить його, вести до кращої будучини...

Поїзд зупинився; постояв хвилину, подумав і побіг далі... Проминули невеличку станцію. Пан-отець мовчав.

— Ну а невже ж нема у вас більш-менш свідомих українців, які б працювали на рідному ґрунті? спитав я.

Лице пан-отця враз змінилося.

— Що Ви, що Ви, добродію... За се ж... він скінчив фразу красномовним рухом. Більш ми не розмовляли.

Про добрі діла й душі спасене.
Гадюки він берігся як лиш міг,
Та все таки в одну горячу ніч,
Коли в своїй колісці пуховій
Не міг заснути, він почув її,
Як тихо виповзла йому на груди,
І висмотривши місце, укусила
Проти самого серця.

Крикнув з болю
Укушений, та не було вже змоги
Ніяким способом собі ратунок дати.
Отак промучившись до схід сонця
Він і помер і довгі дні лежав
У тій колісці у запертій домі,
Поки аж сморід трупа не покликав
Сусідів, що відбивши двері дому
Знайшли його мертвого. Не діткнув
Ніхто з них ні одної річи в домі,
Ні трупа, ні того, що з ним було.
Покликано жерців і ті забрали
Усе добро його й мертвеє тіло.
Добро пішло на храм, а тіло спухле
І чорне від гадючої отрути
Не віддали священному огневи,
Лиш закопали в землю наче стерво
Тай і душі його добром не помянули.

Пан-отець похнюпившись дивився в вікно, а я думав про неорану ще живу українську . . . . .
 Чиж прийде той орач, чи лива так і лишиться неорана?!

Олександр Куроський.

До самоосвіти!

Насувається на нас нова хмара. Російські публіцисти прогресівного напрямку проголосили українську інтелігенцію своїм ворогом і кличуть свій табор на війну з нами.

І війна буде, війна — пемипуча, хоч як нам се гірко. Політична влада не в руках російських прогресистів, державний уряд і прогресисти далеко не приятелі, тому ся війна буде на полі культури. А треба пам'ятати, що російські публіцисти мають великі культурні сили.

Які ж культурні сили протиставлять Україні?

Розуміється, що наукових закладів, культурних інституцій українці в Росії майже не мають і не могли утворити. Вся наша сила в індивідуальній освіченості, в національній свідомості не тільки почуттєвій, але й теоретичній. Той і другий бік національної свідомості необхідні. Коли українці теоретично дійшов до національної свідомості, але не переняв нею увесь, він не може бути борцем за українську культуру, він плоть од плоти російських прогресистів і швидко стане національним ренегатом, ніж стане проти них. Також і національно-освідомлений без угрунтовання своєї свідомості знанням українців не може бути воюючим в культурній боротьбі, се — воює без зброї.

Огляд з цього боку наших сил дає далеко не втішні перспективи. Серед свідомих українців дуже і дуже небагато знайдеться таких суцільних українців. Знайдуться глибоко переняті почуттям національності, але теоретично неосвідомлені; побачимо й теоретично освідомлених, але не перенятих почуттям національності. Послідніх мало, перших — переважна частина. Се люди, — які співають гімни українському слову, але мови не вмють, переняті героїзмом української історії, але її не знають, посилаються на талановитість українського письменства, а знаємств — з рідною літературою дасть біг. Разом з тим знають історію російської літератури, історію Московської держави, стежать пильно за російськими письменниками, студіюють їх критиків.

Така ненормальність має своє просте пояснення. Ми виростили і виховалися в російській школі, а української школи у нас не було й не має, не було і праць по українознавству систематичних та приступних загалом.

Так справді було до 1906 року, але з часу вільності українського слова в Росії українці мають великі придбання на ниві літературній. Ми маємо доступні усякому українські грамматики, словники, прилажені до всяких вимог, з'явилися систематичні курси по рідній історії, і усім доступні курси літератури. Найдуться і курси географії рідного краю. Словом, все те, що для росіянина дає школа, українцеві вже найде в друках на рідній мові. Все це доступне. Немає тільки того примусу, який існує в російській школі, але для українця таким примусом повинна бути його свідомість в необхідності національної освіти. Поки ми не переймем всієї тієї культурної спадщини, яку нам полишила минулина наша, поки ми в найширшому розумінню не скористуємось тим культурним добром, яке нам дає сучасне наше життя, годі нам провадити культурну боротьбу.

Говорити про якісь культурні заклади, які б безпосередньо дали б нам можливість в сім напрямі провадити роботу, не приходится. Вся надія на ініціативу та працю одиниць. Але

на часі і можливо прийти на поміч одиницям в той спосіб щоб допомогати сім одиницям.

Се — скористуватись прикладом англійських та американських товариств допомоги самоосвіті і видавати програми, показаннями потрібної для виконання цих програм літератури по можливості утворення її, маючи на увазі національну самоосвіту.

Спеціалісти в різних галузях українознавства, обізнані

Відповідь д. Пісочинцеві.

У числі 24-му „Ради“ д. Пісочинцеві умістив свою відповідь з замітку в „Снопі“ з приводу його дописа. Ся відповідь („Лист до редакції“) висловлена в неможливій формі. І редакція не знайшла би потреби одповідати д. Пісочинцеві, але д. П — це доторкнувся до питання про „літературну етику“. Літературна етика знайома редакції „Снопа“ не менше ніж д — ві П — деві.

Ми певні, що ніякою етикою не можна виправити такого вчинку одною рукою співробітничати в одній часописі, а другою в іншій газеті гудити її. Кожна людина має право, як мати свої особисті погляди, так прилюдно висловлювати їх. Людина не має тільки права бути двулінгвистом Янусом.

Що до бажання піти до помочи й підтримати нашу часопис, редакція шире дякує д. Пісочинцеві, але разом з тим повинна й зауважити, що коли часопис відповідає часу і має вартість, то вона сама придбає собі читачів. Коли-ж її — то ніякі підтримання й реклами різних добродіїв їй не допоможуть.

Редакція гадає, що цим інцидент вичерпується й більше ні на чому листи д. П — ца відповідати не буде, бо є багато справ геть важливіших.

Редакція.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

В Українській книгарні у Києві

(бувши „КИЄВСКАЯ СТАРИНА“) Безаківська, 8.

Можна здобути всякі українські книжки, де б вони і ким не були видані. Тут же великий вибір патретів укр. письменників, листовних карток з видами, укр. письменниками та артистами.

Каталог висилається дурно.

Приймається передплата на 1912 р.

на літературно-громадський український місячник

УКРАЇНСЬКА ХАТА

Працюють в журналі кращі сили

На рік 4 руб., пів-року 2 руб. Окрема книжка 35 коп.

Хто прише цілорічну передплату, той одерже в додаток БЕЗПЛАТНО три книжки: М. Євшан — Під прапором мистецтва, М. Сріблянський — Жерти громадської байдужості, А. Товкачевський — Утопія і дійсність.

АДРЕСА: Київ, Бульварно-Кудрявська 16.

Можно замовляти з англійського, французького та російського краму в магазинах

Бр. КАРЛОВСЬКИХ

ОДЕЖУ: ЦИВІЛЬНУ І ВІЙСЬКОВУ.

Величезний вибір брилів, шапок, капелюхів, хутряних жіночих брилів, рукавиць і шарфів.
 Адреса: Харків, Катеринославська в. № 4 і Університетська торка. Тел. 638.

!! О-т то грамофон !!

Як зайшов я до Торського.	Зразу в лавці я Торського
Грамофони там почув,	Грамофон собі куплю.
Став я иншим чоловіком;	Накуплю собі пластинок,
Наче я в раю побув.	Тай дешеві там вони!
Як всі лобо там співають	І які вони хороші!
Що за гарні голоси,	Кращих, справді, не знайти
Які там музики грають,	У Торського купити можна,
Справді, пучечки зсіні!	Що душа лиш забажа,
Дав присягу перед Богом;	І скажу я всім знайомим
Тільки грошей зароблю,	„Усім Торський уважа“
	Гей, до Торського ідти!

Університетська вул. проти Рибної, в Торгівлі М. К. Торського.
 Тел. № 1149.